

שיבת הכתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדור הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת בא תש"פ¹

חשיבות שמירת הזמן בעבודת ה'

הלילה בכל ארץ מצרים. הקב"ה דקדק שהמכה תבוא בדיוק בחצות לכל בכור ובכור כפי מקומו. אמנם משה אמר "בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם" (שמות יא, ד), בערך בחצות, ולא בדיוק, אבל ה' לא אמר כך. ה' אמר למשה "בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם" (עי' ברכות ג, ב), ומשה הוא זה ששינה ואמר "בַּחֲצוֹת", שמא יטעו איצטגנני פרעה בחישוב זמן חצות, ויאמרו משה בדאי הוא (שם ד, א). אבל האמת היא שה' הכה בדיוק בחצות.

כמה זמן ארכה מכת בכורות בכל מקום שהגיעה אליו?

ובאמת, לומר שה' הכה את בכורי מצרים "בדיוק בחצות", צריך להבין מה הכונה בזה. הרי לחצות אין משך זמן כלל, וכל כולו אינו אלא נקודה על ציר הזמן המבדילה בין חציו הראשון של הלילה לחציו השני של הלילה, כאשר כל רגעי הזמן שלפני אותה נקודה שייכים לחציו הראשון של הלילה, וכל רגעי הזמן שלאחר אותה נקודה שייכים לחציו השני של הלילה, אבל חצות עצמו - אין לו משך זמן כלל. נולו יצוייר שהיה לו משך זמן, היה עלינו לחלק משך זמן זה לשני חלקים שווים, ולתת את החלק הראשון לחציו הראשון של הלילה ואת החלק השני לחציו השני של הלילה, ושוב נותרת נקודת האמצע בלי משך זמן כלל. וא"כ איך אמר הקב"ה למשה "בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם, וּמַתְּ כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" (שמות יא, ד-ה)? איך אפשר להמית מישהו, או לעשות כל פעולה אחרת, במשך זמן שארכו הוא 0 רגעים?

ביאר בזה מרן הגר"י מבריסק זצ"ל, שגם מיתה אינה תופסת זמן, ואין שום משך זמן למעבר שבין החיים למוות, אלא כל זמן שחיים - חיים, ועם גמר החיות - זה המוות, ואין שום משך זמן ביניהם. ואשר על כן אפשר בהחלט לומר "בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם, וּמַתְּ כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" (שמות יא, ד-ה). כי עד חצות הם חיו, ואחרי חצות כבר לא חיו, והמיתה עצמה לא תפסה זמן כלל.

הקב"ה חישב את הקץ - מה השבח בזה?

ראינו עד כמה תופס הדקדוק בזמן מקום במכת בכורות, שהיא תחילת יציאת מצרים, שקיבלו אז רשות לצאת, [קומו צאו מתוך עמי" (שם יב, לא)]. ענין זה תופס מקום גם בשאר עניני יציאת מצרים. למשל, קיום גזרת "גַּר יִהְיֶה וְנִרְצַח בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם" וכו' (בראשית טו, יג), היה תוך דקדוק גדול מצדו של הקב"ה על שמירת מסגרת הזמן שנקבעה בגזרה. מרן הגר"י מבריסק זצ"ל הרי ביאר, שגזרה זו כללה באמת שתי גזירות: גזרת גלות - "גַּר יִהְיֶה וְנִרְצַח", וגזרת שעבוד - "וְנִרְצַחוּם וְעָנּוּ אֹתָם", ושתיהן נקבעו למשך "אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה"³ (שם). והנה, למעשה לא היו ישראל

מכת בכורות - ברגע אחד לכולם, או לא?

הקב"ה אמר למשה: "וְעַבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלַיְלָה הַזֶּה, וְהַפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" וכו' (שמות יב, יב). מסביר רש"י, "וְעַבְרָתִי - כמלך העובר ממקום למקום, ובהעברה אחת וברגע אחד כולן לוקין".

וקשה: הרי הדברים סותרים מרישא לסיפא! "כמלך העובר ממקום למקום" - משמע שלקו בזה אחר זה, תחילה במקום זה ואח"כ במקום זה. ואילו "ברגע אחד כולם לוקים" - משמע שכולם לקו בבת אחת!

ותירץ המהרי"ל דיסקין זצ"ל, שאין כאן סתירה! כולם לקו ברגע אחד! באיזה רגע? - בחצות הלילה! אבל חצות הלילה אינו חל באותו זמן בכל ארץ מצרים. כל מקום וחצות הלילה שלו. ממילא מוכרח להיות, שהקב"ה עבר כביכול ממקום למקום², ובכל מקום הכה את הבכורות בחצות הלילה של אותו מקום. אבל כולם לקו ברגע אחד - ברגע של חצות הלילה.

לפי זה אפשר להסביר קושי בפסוק. הפסוק אומר, "וַיִּגַּם פְּרַעֲהוֹ לַיְלָה, הוּא וְכָל עַבְדָּיו וְכָל מִצְרַיִם, וַתְּהִי צַעֲקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם, כִּי אֵין בֵּית אֲשֶׁר אֵין שָׁם מֵת" (שם, ל). וקשה: הרי למה קם פרעה באמצע הלילה? - בגלל הצעקה הגדולה שהיתה במצרים. אם כן, הסדר בפסוק היה צריך להיות הפוך: "וַתְּהִי צַעֲקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם, וַיִּגַּם פְּרַעֲהוֹ לַיְלָה הוּא וְכָל עַבְדָּיו" וכו'.

אבל לפי מה שהסברנו הפסוק מיושב. כשהיתה צעקה בבית פרעה, שמזה התעורר פרעה משנתו, עדין לא היתה צעקה בכל ארץ מצרים, כי היו מקומות שעוד לא הגיעה לשם המכה. לכן, תחילה "וַיִּגַּם פְּרַעֲהוֹ... הוּא וְכָל עַבְדָּיו" - כשמכת בכורות הגיעה לאזור שלו - ורק אח"כ קמו "כָּל מִצְרַיִם, וַתְּהִי צַעֲקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם" כולה.

[ויש לפרש את הפסוק גם בדרך נוספת, על פי דברי הזוהר הקדוש (שמות דף מה ע"א). הזוהר אומר, כשפרעה קם ממטתו, הוא לא רץ מיד אל משה ואהרן לומר להם "קומו צאו מתוך עמי" (שמות יב, לא), אלא היה לו משהו דחוף יותר לעשות קודם. מה היה דחוף לו יותר? - כשהוא רואה את כל הבכורות שבביתו מתים, הוא נוטל חרב והורג את כל השרים והיועצים שיעצו לו שלא לשלח את בני ישראל ממצרים. ואומר הזוהר, שזהו מה שנאמר "וַיִּגַּם פְּרַעֲהוֹ לַיְלָה". היינו, שקם להרוג ולהשחית בבני עמו, כשם שהקב"ה עבר באותו לילה להרוג ולהשחית במצרים.

ממילא יש לומר, שלכן נאמר תחילה "וַיִּגַּם פְּרַעֲהוֹ לַיְלָה", ורק אח"כ "וַתְּהִי צַעֲקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם". כי אחרי שקם פרעה ועשה מה שעשה, נהיתה צעקה עוד יותר גדולה במצרים, שמשפחות היועצים צועקות על כך שפרעה הורג את יועציו]. על כל פנים, מכת בכורות היתה בדיוק בחצות

של מצרים טוען: מה נשתנו אלו מאלו? (עיי' ילק"ש רמז רל"ח), עדין היתה 'הוה אמינא' להטביע חלילה את ישראל יחד עם מצרים בים סוף. אמנם הקב"ה הכריע לא כך, הכריע שיש הבדל בין ישראל למצרים, אבל רואים מכאן עד כמה היו ישראל קרובים להשתקע בטומאת מצרים. ופלטנו מכל זה, רק מפני שה' נגלה אלינו בחצות הלילה והוציא אותנו ממצרים, ואם היה חלילה מאחר קצת, כבר לא היה מקום להוציאנו ממצרים.

מכאן יש ללמוד, עד כמה עלול כל רגע להיות מכריע. כל תקנת ישראל לגאולה היתה תלויה ברגע אחד. כמעט רגע - והיו נשקעים ישראל ח"ו בטומאת מצרים ללא תקנה, כמו שמתבטא הרמב"ם: "וכמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקרו!" (הלכו ע"ז פ"א ה"ג). אברהם, ואחריו יצחק ויעקב והשבטים הקדושים, בנו בעמל רב עם של מאמינים בה', וברגע קטן היה עלול כל המפעל הנשגב הזה להעקר מן העולם, לולא שלח לנו הקב"ה ברגע האחרון את משה ואת אהרן, להוציא אותנו ממצרים.

לזה רומז איסור חמץ בפסח. עד כמה רגע אחד יכול להחמיץ את הכל. ברגע אחד עָלִינוּ מטומאת מצרים למסלול של חמישים יום שהביא אותנו למדרגה של "לא עשה כן לכל גוי", ולמעמד הגדול והנורא ששום עם לא זכה לו, וברגע אחד של איחור והחמצה - יכולנו לאבד את הכל.

עבודת ה' - בשמירה מדוקדקת על מגבלות הזמן

יציאת מצרים היא אחד היסודות המחייבים אותנו בעבודת ה'. אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים. ועכשיו שהוציא ה' את אבותינו ממצרים, הרי הוא קנה אותנו להיות לו לעבדים, במקום להיות עבדים לפרעה. "כי לי בני ישראל עֲבָדִים, עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (ויקרא כה, נה), כדי שנהיה עבדים לו ית'. לכן היתה יציאת מצרים כרוכה בענין של של דקדוק בזמן, כי לרמז לנו, שכך גם אנו צריכים לנהוג בעבודתנו. לדקדק בזמן ובכל שאר פרטי המצוות.

דיברתי פעם בבית הכנסת על כך שבליל הסדר צריך לדקדק לאכול כזית מצה בכדי אכילת פרס, ולא פחות מזה (לא בשיעור המצה, ולא במהירות האכילה). שאל אותי אחד הנוכחים: למה צריך לדקדק כל כך? מה יקרה אם יאכל "בערך" כזית בכדי אכילת פרס? ענית לו, שאם יאכל "בערך" כזית בכדי אכילת פרס, הוא ישב אחרי מאה ועשרים שנה "בערך" בגן עדן!... כי אין "בערך". או שְׁקִימָת את המצוה, או שלא קְיָמָת. תפילין צריכות להיות מרובעות בדיוק, ולא "בערך", וגם צורת האותיות בתוכן צריכה להיות בדיוק כפי הנדרש, ולא "בערך". אם האל"ף היא רק "בערך" אל"ף, והבי"ת רק "בערך" בי"ת - התפילין פסולות לגמרי, ולא רק "בערך". גם סוכה ואתרוג צריכים להיות כשרים בדיוק ולא בערך, והנוטל אתרוג שהוא כשר רק "בערך" - לא עשה ולא כלום. כך גם בשאר המצוות, וכך גם במצה. אם אכלת כזית בכדי אכילת פרס, יצאת ידי חובה ומגיע לך גן עדן, ואם אכלת מעט פחות מכזית, או שאכלת כזית אבל בזמן שהוא מעט יותר מכדי אכילת פרס - לא יצאת ידי חובה, ולא מגיע לך גן עדן. פחות מהודר - מועיל. אבל "בערך" כשר - לא מועיל. משל

במצרים ארבע מאות שנה, אלא רק מאתיים ועשר שנים (רש"י שם). כיצד אפוא התקיים הענין של "אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה"? ענו על זה חז"ל בשני אופנים:

א' מְנִין ארבע מאות שנה התחיל כבר מלידת יצחק אבינו (רש"י שם),

ב' המצרים הכבירו את עולם על ישראל יותר ממה שהיה בכלל הגזירה, וקושי נוסף זה היה שקול כארבע מאות שנות שעבוד של הגזרה המקורית.⁴

וביאר הרב מבריסק, ששני תירוצים אלו מכוונים כנגד שתי הגזירות הנ"ל: גזירת "גַּר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ... אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה" התקיימה על ידי שהמנין התחיל כבר מלידת יצחק, וגזירת "וְעַבְדוּם וְעָנוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה" התקיימה על ידי תוספת בקושי השעבוד.⁵

והנה, שתי הגזרות הללו היו צריכות להתקיים במלואן, ואם אחת היתה נשלמת בעוד שהאחרת לא הושלמה עדיין, לא היו יכולים לצאת ממצרים עד שתושלם גם השניה. מאידך גיסא, אם היו נשארים במצרים עד שתושלם הגזירה השניה, היו סובלים מן הראשונה יותר מארבע מאות שנה. הקב"ה היה צריך אפוא לסדר, ששתי הגזרות תסתיימנה ברגע אחד, כדי שישראל לא ישארו אף רגע אחד מיותר במצרים. זהו שאומרים בהגדה של פסח: "ברוך המקום ברוך הוא... שהקב"ה חישב את הקץ לעשות" וכו'. מהו השבח הגדול בזה, שהקב"ה חישב מתי פְּלִים ארבע מאות שנה מברית בין הבתרים? כל כך קשה למנות ארבע מאות שנה?! אלא השבח הוא על כך, שהקב"ה סידר שקושי השעבוד יהיה בדיוק במשקל כזה, כך ששתי הגזרות תושלמנה ברגע אחד ממש! הרי שגם כאן רואים, שהנהגת ה' בגזירת השעבוד היתה בדקדוק גדול, לשמור על מסגרת הזמן שנקבעה בגזרה. לא פחות ולא יותר.

דקדוק הזמן על רגע יציאת מצרים

אבל דקדוק הזמן ברגע של יציאת מצרים היה לא רק בענין הנ"ל, "לסדר" ששתי הגזרות תסתיימנה באותו הרגע, אלא גם בענין נוסף, הרבה יותר חשוב מזה.

אנו אומרים בהגדה: "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ" וכו'. כלומר, יציאת מצרים התרחשה במהירות עצומה; בתוך שמונה עשרה דקות - כל צבאות ה' היו מחוץ למצרים. אבל לא זה עיקר הכונה במה שאנו אומרים "שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ". עיקר הכונה בזה הוא, שלא הספיק בצקם הרוחני של אבותינו להחמיץ (הרי חז"ל מכנים את היצר הרע "שאור שבעיסה", שמחמיץ את העיסה, הלא היא הנשמה - ברכות יז, א). ישראל היו שקועים במצרים במ"ט שערי טומאה, ואילו היו נשארים שם עוד רגע אחד, לא היה עוד מקום להוציאם. כבר לא היה נשאר הבדל חלילה, בין ישראל למצרים. אחד הטעמים שנאמרו ל"ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה - אני ולא מלאך" הוא, שמלאך לא היה מסוגל כבר להבחין בין יהודי לגוי, רק הקב"ה עוד הבחין ביניהם, והבין שגוי צריך להכות ויהודי לא צריך להכות.

גם לאחר יציאת מצרים, לאחר ששה ימים שישראל הולכים בליווי עמוד אש ועמוד ענן, ביום השביעי, עדין השר

חז"ל דרשו גם, "ושמרתם את המצות (שמות יב, יז) - אל תהי קורא 'את המצות', אלא 'את המצוות'; כדרך שאין מחמיצין את המצות, כך אין מחמיצין את המצוות" (עי' רש"י שם). כלומר, באיסור חמץ ובמצות מצה נרמז היסוד של זריזות בעבודת ה', כפי שכתב הרמח"ל במסילתו לישירים (כ"ז), שצריך לעשות את המצוות בזריזות⁶. בלי זריזות - אדם עלול לצאת ממסגרת הזמן המוקצבת לעשיית מצוה, ובכך לאבד אותה לחלוטין.

זה חלק מהלימודים הגדולים של פסח ויציאת מצרים, לדעת את חשיבות השמירה המדוקדקת על מסגרת הזמן.

השיחה נערכה לפי שטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

למה הדבר דומה? למקרה שמספר הטלפון של משהו הוא 1234567, ובמקום לחייג כך, תחייג 1234568, שזה "בערך" אותו מספר! ... כמוכן שלא תשיג את האדם המבוקש, כי לא חייגת בדיוק את המספר הנכון. כך גם בקיום המצוות. צריך לעשות אותן בדיוק כפי שה' רוצה, ו"ל"בערך" - אין ערך.

כך גם בשמירת המצוה. אותו בצק, אם אפית אותו רגע לפני שעברו עליו ח"י רגעים - תוכל לקיים בו מצות עשה דאורייתא של אכילת מצה ולזכות בו לחיי עולם הבא. לעומת זאת, אם אפית אותו רגע אחד לאחר מכן - לא מצה יש כאן אלא חמץ, ולא מצות עשה יש כאן אלא איסור כרת.

אמרו בדרך רמז, שחמץ ומצה דומים מאד בכתיבה. המ"ם והצד"י שווים בשניהם, ההבדל הוא רק בין ח"י"ת לה"א. מה ההבדל בין ח"י"ת לה"א - טיפת דיו אחת. אם תוסיף טיפת דיו אחת לה"א של מצה, היא נהיית חמץ. טיפת דיו קטנה משנה ממצה לחמץ. וכך גם באפיה. רגע אחד קטן מבדיל בין מצה לחמץ.

1. לדעת הרב שליט"א, בכל פרשה בתורה יש קשר או הקבלה בין תחילת הפרשה לסופה. [הרב פרסם מאמר בענין זה בכתב העת "ירושנתנו", כרך ג' (תשס"ט) עמ' קי"ח].
הקשר שצייננו אליו הרב שליט"א בפרשת בא: "למען שתי אתי אלה בקרב" (שמות י, א) ⇔ "ויקרא ה' כל בכור בארץ מצרים" (שם יג, טו).
קשר נוסף: "פי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו" (שם י, א) ⇔ "ויקרא ה' כל בכור בארץ מצרים" (שם יג, טו).
קשר נוסף: "פי אם מאן אתה לשלח" (שם י, ד) ⇔ "ויקרא ה' כל בכור בארץ מצרים" (שם יג, טו).
קשר נוסף: "למען תספר באזני בניך ויבן את אשר התעללתי במצרים" (שם י, ב) ⇔ "ויקרא ה' כל בכור בארץ מצרים" (שם יג, טו).
בחינה נד הוציאנו ה' ממצרים" (שם יג, יד).
 2. ממזרח למערב. שכן כדור הארץ סובב סביב עצמו ממערב למזרח, ולכן השמש נראית לעינינו כאילו היא נעה בכיוון ההפוך - ממזרח למערב. ונמצא, שהזריחה והשקיעה וכל שאר זמני היום - וכן חצות היום והלילה - מוקדמים יותר במזרח מאשר במערב. ונמצא, שהבכורים שהתגוררו במזרח ארץ מצרים לקו בתחילה, ומשם התקדמה המכה והלכה לכיוון מערב. [ומשך זמן המכה היה כ-20 דקות. כי רוחב ארץ מצרים הוא כ-5 מעלות מתוך 360 מעלות של היקף כדור הארץ, וקצב סיבוב הארץ הוא כ-4 דקות לכל מעלה. ונמצא, שהפרש הזמן בין מזרח מצרים למערבה הוא כ-20 דקות].
 3. וזהו לכאורה דלא כדעת האבן עזרא והרמב"ן, שמשך ימי העבודות והעינוי לא נקבע מראש (עי' רמב"ן בראשית טו, יג). ולדעת האב"ע, גם משך ימי הגירות לא נקבע מראש, ורק דבר אחד נקבע מראש, שקץ הגאולה יהיה לאחר שיעברו ארבע מאות שנה מברית בין הבתרים (עי' רמב"ן שם).
 4. ולכן, לאחר שבא משה לדבר עם פרעה בפעם הראשונה להוציא את בני ישראל ממצרים, הכביד פרעה את ידו עליהם, עד שמשו צעק על כך לה': "ה', למה הרעתה לעם הזה, למה זה שלחתיני. ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך, הרע לעם הזה" וכו' (שמות ה, כב-כג). וה' לא ענה לו על שאלתו למה עשה כן. אבל הטעם לזה היה, כי ה' רצה למהר להוציאם ממצרים, ולכן היה מוכרח לגבור תוקף השעבוד, כדי שבזוה תושלם גזירת הגלות קודם זמנה (דרושים נחמדים ממהר"ם ש"ף שנדפסו בסוף חידושיו למס' חולין - פרשת שמייני). [וכתב הצ"ח (פסחים קטז, ב ד"ה במשנה), שבגלותנו עתה הוא להפך, שאריכות הזמן משלים קושי השעבוד, כי אין לנו כח לסבול עול השעבוד כפי שהיה צריך להיות עלינו ע"פ הגזירה, ולכן במקום זה מאריך עלינו הקב"ה זמן הגלות, ומיקל מעלינו קושי השעבוד. וכן כתבו השם משמואל (ויגש תרע"ז) והשפת אמת (פסח תרמ"ב ד"ה בשיר השירים)].
 5. יש שפירשו, ששתי גזירות אלו נרמזות בפסוקים: "הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם; הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים, הוא משה ואהרן" (שמות ו, כו-כו). דלכאורה כפל לשון יש כאן: "הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים", "הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים". אלא שהפסוק הראשון מכונן כנגד גזרת "גר יהיה זרעך בארץ לא להם", ולכן נאמר בו "אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים", היינו מגזרת הגלות. והפסוק השני מכונן כנגד גזרת השעבוד, ולכן נאמר בו "מאן את בני ישראל ממצרים", אלא "הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים" - מן השעבוד למצרים עצמם. [ולכן בפסוק הראשון נאמר: "אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם", ופירש"י: "כל צבאם לשבטיהם", ואילו בפסוק השני לא נאמר "להוציא את בני ישראל ממצרים על צבאתם". משום שגזרת הגלות שעליה מדבר הפסוק הראשון היתה על כל שבטי ישראל, לכן נאמר שם "על צבאתם". אבל גזרת השעבוד עליה מדבר הפסוק השני לא היתה על כל השבטים, דשבת לוי לא נשתעבד (רש"י שמות ה, ד), לכן לא נאמר שם "על צבאתם", דלא כל השבטים נכללו בגזרה זו].
 6. בירושלמי (שבת פ"א ה"א) הקשו על בן עזאי דס"ל מהלך כעומד דמי, איך יתחייב המעביר ד' אמות ברה"ר בשבת. ותירצו, דמשכחת לה בקופץ (הובא בתוס' שבת ה, ב ד"ה בשלמא). ומובא, שהקשה הגרע"א לנכדו, שלכאורה קשה לפ"ז, למה ביטלו חכמים מצות שופר ולולב ומגילה בשבת שמא יעבירם ד' אמות ברה"ר, והרי לבן עזאי אינו חייב אלא בקופץ, וקפיצה לא שכיחא. ותיירץ לו נכדו (הג"ר לייבל איגור), שלדבר מצוה אין זה חשש רחוק שיקפץ, דלמצוה אין יהודי הולך, אלא קופץ בזריזות! ...
- יש שהוסיפו על זה, דלבן עזאי לשיטתו - שאמר: "הוי רץ למצוה" וכו' (אבות פ"ד מ"ב) - שפיר יש לגזור בדבר מצוה שמא ירוץ ויעבירנו ד' אמות ברשות הרבים.